

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Харківська обласна організація
Національної спілки письменників України
Харківська обласна організація
Національної спілки журналістів України
Університет культури
Харківського національного університету внутрішніх
справ

**ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ
Т. Г. ШЕВЧЕНКА
(ДО 200-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
21 березня 2014 року

Харків 2014

*Друкуються за рішенням оргкомітету відповідно до доручення
Харківського національного університету внутрішніх справ
№ 3 від 14.01.2014 р.*

Політико-правові погляди Т. Г. Шевченка (до 200-річчя з дня народження) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 21 березня 2014 року : МВС України ; Харківський національний університет внутрішніх справ ; Харківська обласна організація Національної спілки письменників України ; Харківська обласна організація Національної спілки журналістів України ; Університет культури Харківського національного університету внутрішніх справ. – Харків : ХНУВС, 2014. – 160 с.

У збірнику висвітлено погляди науковців щодо значення творчої спадщини Т. Г. Шевченка у контексті сучасних проблем державотворення в Україні; концепції історії України в творчості митця; місця Т. Г. Шевченка у культурі слов'янських народів; філософського підґрунтя шевченкової поезії; сутності політико-правових поглядів Т. Г. Шевченка; впливу Кобзаря на розвиток української літератури та становлення української літературної мови.
Для широкого кола читачів.

УДК 321.01:340.114
ББК ББК 84(4)укр=Укр)51-4Шевченко| я 431

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2014

Зміст

СЕКЦІЯ I	
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ Т. Г. ШЕВЧЕНКА ТА ЙОГО СУЧАСНИКІВ	
Гусаров С. М. ТВОРЧА СПАДЩИНА Т. Г. ШЕВЧЕНКА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ.....	7
Бандурка О. М. ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО І СЬОГОДЕННЯ.....	10
Гавриленко О. А. ПОГЛЯДИ Т. Г. ШЕВЧЕНКА НА УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКОВЕ БУДІВНИЦТВО.....	14
Дольська О. О. УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ І ШЕВЧЕНКО.....	17
Шаловал В. Н. ШЛОСОФСЬКІЕ МОТИВИ В ТВОРЧЕСТВЕ Т. Г. ШЕВЧЕНКО.....	20
Владленова И. В. ФИЛОСОФСКО-ПРАВОВЫЕ ВЗГЛЯДЫ Т. Г. ШЕВЧЕНКО: СИНТЕЗ ЛИБЕРАЛЬНЫХ И РАДИКАЛЬНЫХ ИДЕЙ.....	24
Меленко С. Г. ФИЛОСОФСКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.....	29
Мураховська Т. Є. ДЕРЖАВА, ПОЛІТИКА, ПРАВО У ТВОРАХ ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА.....	31
Вайда Т. С. ВПЛИВ ПОГЛЯДІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ, ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ.....	35
Москалевич Г. Н. ПРАВОВІЕ АСПЕКТИ В ТВОРЧЕСТВЕ Т. Г. ШЕВЧЕНКО.....	39
Турута О. В. ДЕРЖАВНИЦЬКІ ІДЕЇ Т. Г. ШЕВЧЕНКА.....	43
Тетерич О. М. ГУМАНІСТИЧНА СУТНІСТЬ СВІТОГЛЯДУ Т. Г. ШЕВЧЕНКА.....	46

ІСТОРИЧНІ ПОГЛЯДИ Т. Г. ШЕВЧЕНКА ТА ЙОГО СУЧАСНИКІВ

Григоренко В. А.	91
КОНЦЕПЦІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	
Володимир Д. М.	
ВЗГЛЯДИ Н. И. КОСТОМАРОВА НА РОЛЬ ПАТРИАРХА ГЕРМОГЕНА В ФОРМУВАННІ ЗЕМСЬКОГО ОСВОБОДИТЕЛЬНОГО РУХУ	96
Ильичев И. Е.	
ТАРАС ГРИГОРЬЕВИЧ ШЕВЧЕНКО – ОБЩЕЕ ДОСТОЯНИЕ КУЛЬТУРЫ УКРАИНСКОГО И РУССКОГО НАРОДОВ	98
Калиновський В. Б.	
Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТА КИРИЛО-МЕФОДІЇВСЬКЕ ТОВАРИСТВО: «БУДИТЕЛ» УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ	102
Дедурін Г. Г.	
ІСТОРИЧНІ МОТИВИ У РАННІЙ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	103
Солошенко О. М.	
ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	106
Іванов С. Ю.	
ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ В ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	110
Жуков С. М.	
ВІДЗНАЧЕННЯ ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ РОКОВИН НА ХАРКІВЩИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	112
Сколуб М. В.	
Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТА ІМПЕРСЬКА ВЛАДА	116
Демиденко Н. М.	
ЗВ'ЯЗКИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА З РОДИНОЮ ЛАЗАРЕВСЬКИХ	118
Мерзлякіна І. Г., Карафет Н. М.	
МІСЦЕ Т. Г. ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ	121

СЕКЦІЯ III

Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТА ЙОГО ЕПОХА: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ	
Фришман Л. Г.	124
Т. Г. ШЕВЧЕНКО И М. А. МАКСИМОВИЧ	

Коцан І. Д.	
ІДЕЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ В ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	50
Логвиненко І. А.	
Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ НА УКРАЇНІ	53
Головко Б. Г.	
Г. Л. АНДРУЗЬКИЙ ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ	56
Гончарук О. М.	
РОЛЬ Т. Г. ШЕВЧЕНКА У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕОЛОГІЇ	59
Явтушенко Н. Г.	
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ІДЕАЛИ Т. ШЕВЧЕНКА	62
Корогод Г. І.	
ПРИРОДНО-ПРАВОВІ ІДЕЇ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	65
Заборовський В. В., Явтушенко В. М.	
ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	67
Чупрінова Н. Ю.	
П. О. КУЛІШ ЯК ОДИН ІЗ ФУНДАТОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ (ДО ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ)	70
Щербина М. М.	
МІФ ЯК ЯВИЩЕ. Т. Г. ШЕВЧЕНКО ЯК ДЕМІУРГ МІФОЛОГІЧНОГО ПРОСТОРУ	72
Могільова С. В.	
КОБЗАР: ЖИТТЯ ЯК ПЕРЕБУВАННЯ НА МЕЖІ	76
Мищенко В. И.	
ІДЕЯ ПАТРІОТИЗМА В ТВОРЧЕСТВІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	80
Голович І. М.	
НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	83
Осіпов О. М.	
Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТА ІДЕЯ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	85
Ібрагімова Л. Р.	
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА ІСТОРИЧНІ ПОГЛЯДИ Т. Г. ШЕВЧЕНКА ТА ЙОГО СУЧАСНИКІВ	88

українській земляцькій громаді був саме Т. Шевченко. Громадівцями був заснований журнал «Основа» в Петербурзі, який виходив у період з січня 1861 до жовтня 1862 р. У видавництві часопису до самої смерті брав участь Т. Шевченко, який нарешті зміг побачити звільнення селян в Російській імперії, з кріпацьким становцем яких він не міг змиритися все своє життя.

Дух свободи, що особливо напружився через покірпачення козацького люду, - став для світосприйняття Т. Шевченка його найвагомішою настановою і духом правди його життя. Помножений на геніальність таланту, характер Т. Шевченка спонукав малоросійське населення до почуття свободи, перетворюючи певну його частину на свідомих, національно визначених громадських активістів. Будучи сиротою і не маючи в Україні ні хатини, ні землі, Т. Шевченко зберігає глибоку відданість своїй Батьківщині. Уже в молодому віці він прозирає в розумінні нетотожності між суспільством як таким і його державною організацією. Судячи з творчості, Шевченко не мав жодного сумніву у неприродності, штучності і випадковості перебування українського народу під московською імперською владою, тому свої апокаліптичні міркування він пов'язує винятково з царською тиранією, але жодним чином не з майбутнім українського народу.

УДК 82-2.09

ЗВ'ЯЗКИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА З РОДИНОЮ ЛАЗАРЕВСЬКИХ

Демиденко Н.М.

кандидат історичних наук, завідувач кафедри гуманітарних дисциплін
Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

У життєпис нашого національного генія, який почерпнув життя і рабського, і світського, назавжди увійшли подорожі по Сумщині, звичайно, за теперішнім адміністративним поділом. Під час своїх подорожей Україною Т. Г. Шевченко побував у Лебедині, Сумах, Глухові, Ромнах,

Кролевіці, Конотопі. З нашим краєм пов'язане написання кількох його літературних і живописних творів.

Аналізуючи зв'язки Т. Г. Шевченка з Сумщиною, з особливою теплотою необхідно згадати про наших земляків, котрі стали поету доброю опорою у найтяжчі роки його десятилітнього заслання - сім'ю Лазаревських. Родовий маєток сім'ї знаходився в с. Гирівка Конотопського повіту (нині село Шевченкове).

Започаткувала знайомство поета з сім'єю Лазаревських зустріч з одним із шести братів цієї дружньої родини - Федором. Перша зустріч їх відбулася в місцях заслання поета, в Оренбурзькому краї, де Ф. Лазаревський з 1846 року служив у прикордонній комісії. Почувши про прибуття малоросійського поета, той зразу ж відвідав його у казармі. Саме Федір звертався з клопотанням про покращення умов життя Тараса. Пізніше у листі до Варвари Рєпніної Т. Шевченко з великим захопленням писав про земляка, що той є одним з найблагородніших людей, який не посоромився сірої шинелі поета.

Пізніше Ф. Лазаревський неодноразово допомагав арештанту. Так, весною 1850 р., він повідомив про запланований у Шевченка обшук на основі доносу прапорщика Ісаєва. Порадив знищити малюнки та листи, щоб запобігти можливому арешту Шевченка. Хоча сам за це поплатився своїм місцем служби. І, не дивлячись на можливі подальші неприємності у службі, не поривав зв'язки з опальним поетом. Залишався серед найвірніших його друзів, окрім княжни В. Рєпніної, у найтяжчі роки заслання. Тому невідпадково у своєму щоденнику Т. Г. Шевченко постійно називає братів Лазаревських «широсердечними друзями». Саме вони пересилали йому гроші, зошити, пера, книги його улюблених авторів М. Гоголя та М. Лермонтова.

Найбільш дружні стосунки склалися у Тараса з Михайлом Лазаревським, який після закінчення Ніжинської гімназії вищих наук певний час працював на посаді почителя кирилизів у Троїцьку. Саме йому, М. Лазаревському, Шевченко довірив свої «захалявні книжки», коли того у 1847 році перевели на роботу до Петербургу. Доречі, радіс-

ну звістку про довгоочікуваний дозвіл царя на звільнення Шевченко отримав також від нього.

Особисте знайомство Шевченка ще з одним із братів Лазаревських, Василем, який у свій час закінчив Харківський університет, відбулось вже у Петербурзі, після звільнення Тараса. Пізніше поет познайомився із трьома меншими братами: Яковом, Іваном, Олександром. Останній став відомим українським істориком.

Наприкінці травня 1859 р. Шевченко під час третьої своєї подорожі Україною завітав на землю, де народилися і провели дитинство його вірні друзі Лазаревські - в с. Гирівка на Конотопщині. Там проживала мати шести славних синів, Афанасія Олексіївна Лазаревська. Душа Тараса, який рано втратив рідну матір, із синівською любов'ю прикипіла до сердечної жінки. Збереглися декілька портретів братів Лазаревських та їх матері, написані Шевченком з великою любов'ю у Афанасії Олексіївни Лазаревської, як у матері, просив благословення на шлюб з Лікерею Полусмаковою.

11 березня 1861 року М. Лазаревський звертався з проханням до Петербурзького військового генерал-губернатора про надання дозволу на перепоховання Т. Г. Шевченка і отримав такий дозвіл через 40 днів. Також Михайло Лазаревський вів усі справи, пов'язані зі спадщиною Шевченка, за дорученням родичів покійного. А. М. Лазаревський був одним із тих, хто супроводжував труну із Петербургу до Києва з групою студентської молоді. А потім й до Канева. За ствердженням А. М. Лазаревського ніякого заповіту - ні письмового, ні усного про місце поховання Шевченка не було. Місце поховання, на думку А. М. Лазаревського, вибрали на основі поетичного заповіту Кобзаря, де він говорив про мрію побудувати собі «хату» біля Канева.

А. М. Лазаревський підготував «Матеріали для біографії Т. Г. Шевченка», де зазначає, що життя Шевченка складається з п'яти різних епох, для кожної з яких потрібно збирати свідчення у різних людей і тому це не під силу лише одній людині. Наприкінці, про найтяжчий період свого життя у травні 1850 р., коли поет на заслання перебував

разом з різними арештантами, Т. Г. Шевченко не хотів згадувати. Тому деталі цього періоду життя Кобзаря залишаються невідомими. До того ж, Лазаревські з сумом констатували, що якщо всі історії пишуть так само «правильно», як пишеться історія Шевченка, то «в нашій історії правда дуже спотворена». Можливо, вони натякали на мемуари першого біографа Шевченка - М. К. Чалого.

УДК 821.161.2.09

МІСЦЕ Т. Г. ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Мерзлікіна І. Г.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ

Карафет Н. М.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ

Творчість Тараса Шевченка належить до вічно живих явищ, які не спливають на тій точці, на якій застала їх смерть, але далі розвиваються вже в свідомості суспільства. Кожна епоха висловлює про них свою думку, і як би правильно не зрозуміла вона їх, але завжди залишить на ступінній епосі сказати щось нове й правильніше, і жодна не висловить усього остаточно, це й зумовило актуальність нашої роботи

Місце Т. Шевченка (1814 – 1861) в українському суспільстві і в українській культурі особливе. За більшовицьких часів він був офіційним символом радянської України. Нині він є офіційним символом нової, незалежної України. Тоді він подавався в граніті як постать гнівної, похмурого старого нащадка гайдамаків, який кличе до сокири. Сьогодні виробляється новий канонічний образ страдника, пророка, святого. Академік М. Жулинський підкреслює, що "цей образ теж одновісний і має тенденцію до застигання". Останніми роками з'явилися циніки-вурдалаки, які з яничарською зловоротністю силкуються дискредитувати генія.